

ECONOMY OF NATURAL RESOURCES MANAGEMENT AND ENVIRONMENT PROTECTION

УДК 338.48:711.4
JEL C18, L83, Q57

DOI: 10.26906/EiR.2026.3(102).4712

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ

Ільїна Марія Володимирівна*, доктор економічних наук,
старший науковий співробітник, головний науковий співробітник
Шпильова Юлія Борисівна**, доктор економічних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи
Національної академії наук України

*ORCID 0000-0002-5555-1614

**ORCID 0000-0003-0220-0041

Дата надходження статті: 23.08.2026

Дата прийняття статті: 17.09.2026

Дата публікації статті: 07.10.2026

Вступ. Транснаціональні природні парки відіграють вагомую роль у захисті територій, що мають особливу екологічну цінність з огляду на виконувану ними функцію збереження біологічного різноманіття. Як економічні суб'єкти, природні парки дають змогу ефективно використовувати наявні природні й інфраструктурні ресурси, забезпечують надходження до місцевих бюджетів, є місцем прикладання праці для профільних фахівців та кваліфікованих працівників, підтримують життєдіяльність громад. Органи державної влади за допомогою національних природних парків мають можливість регулювати використання екосистем, підвищувати ефективність управління територіями, змінювати цілі та засоби їх функціонування залежно від економічних, соціальних, екологічних умов, обставин і викликів.

Порівняльний аналіз досвіду функціонування різних національних природних парків дає змогу визначити більш ефективні стратегії управління такими економічними суб'єктами, їхню роль у захисті особливо цінних природних територій і підтримці місцевих громад. Методологічні особливості здійснення такого порівняльного аналізу досі чітко не окреслені в науковій економічній літературі – як вітчизняній, так і закордонній. Така невизначеність не лише ускладнює застосування і поширення кращих практик природоохоронної діяльності. Методологічні хиби й обмеження перешкоджають пошуку нового знання, спотворюють результати досліджень і унеможливають отримання цінних з наукової та практичної точки зору висновків і рекомендацій.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Гражевська Н. зазначає, що сучасна економічна компаративістика постає на основі неортодоксальних наукових підходів та в умовах зростання інституційного різноманіття господарських систем, спричиненого глобалізацією. Згідно з автором, порівняльний інституційний аналіз включає конструювання спеціальної (контекстно специфічної) моделі для інтерпретації економічної ситуації, окреслення кола залучених інституцій, застосування аналітичної моделі для перевірки спроможності цих інституцій координувати поведінку економічних агентів. Всі ці послідовні етапи аналізу демонструють різноманіття інституційних форм, які, втім, забезпечують однорідні

© Ільїна М. В., Шпильова Ю. Б., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

соціальні функції [1, с. 20-21]. Рябенко Г. та ін. визначають порівняльний метод як фундаментальний інструмент економічного аналізу, призначення якого полягає у зіставленні фактичних економічних показників із заданими плановими, нормативними чи середньогалузевими орієнтирами [2, с. 253]. Так само Талах В. вказує, що порівняльний підхід передбачає виявлення подібностей і відмінностей економічних явищ та процесів; на практиці порівняльний аналіз стосується показників економічного зростання підприємства, зіставлення з аналогічними показниками інших підприємств, визначення сильних і слабких сторін та основних тенденцій розвитку конкретної галузі, формування системи показників для порівняльного аналізу [3, с. 102].

Отже, порівняльний метод аналізу економічної діяльності двох або більше транснаціональних природних парків може бути ефективним інструментом для поглибленого вивчення таких природоохоронних об'єктів. При цьому слід враховувати специфіку їх функціонування (напр., значну площу, складну юрисдикцію, розгалужену систему управління) та виняткову мету, яка полягає у збереженні і відтворенні особливо цінних з екологічної точки зору ресурсів та екосистем.

Метою дослідження є обґрунтування порівняльного економічного аналізу як методологічного підходу для поглибленого вивчення основних тенденцій, перспектив і умов функціонування транснаціональних природних парків. Для такого зіставлення обрано трансграничні природні парки, розташовані у максимально відмінних природно-географічних умовах – а саме у Східній Європі (Східно-Карпатський біосферний заповідник) та Латинській Америці (каскад водоспадів Ігуасу). Попри різний ландшафт, видове різноманіття, умови функціонування, ці заповідні об'єкти мають декілька спільних рис. Це їхній статус як об'єктів світової природної спадщини, час утворення, кількість країн-учасників, площа територій та висока екологічна цінність.

Основний матеріал і результати дослідження. Порівняльне дослідження туристично-рекреаційної діяльності на території транскордонних або прикордонних природних парків здійснено на прикладі тристороннього Східно-Карпатського біосферного заповідника, що охоплює прикордонні території Польщі, Словачкої Республіки та України [4], і каскаду водоспадів Ігуасу, розташованого на кордоні Аргентини та Бразилії. Обом цим об'єктам притаманні висока екологічна цінність та особливе значення для збереження біорізноманіття, що підтверджено спеціальним статусом ЮНЕСКО. Ця організація визнає Східно-Карпатський біосферний заповідник та водоспади Ігуасу всесвітньою спадщиною згідно з відповідною Конвенцією [5]. Утворення транснаціональних природних парків відбулося завдяки міждержавній науковій програмі ЮНЕСКО «Людина та біосфера» [6].

ЮНЕСКО внесла водоспади Ігуасу до Списку Всесвітньої спадщини у 1984 році, повторно затвердивши їхнє унікальне екологічне значення у 2013 р. [7]. Дві частини каскаду водоспадів розташовані на протилежних берегах річки Ігуасу (рис. 1). Об'єкт складається з національних парків двох сусідніх країн:

- у Бразилії – національний парк Ігуасу (порт. – Parque Nacional do Iguaçu) у м. Фоз-ду-Ігуасу,
- в Аргентині – національний парк Ігуасу (ісп. – Parque Nacional Iguazú) у м. Пуерто-Ігуасу.

Загальна площа об'єкта – 2 529,82 км²: 677 км² – частина Аргентини, а 1 852,62 км² – частина Бразилії. Обидві країни створили свої національні парки майже одночасно – Аргентина у 1934 р., Бразилія – у 1939 р. (пізніше, у 1981 р., бразильський уряд суттєво збільшив площу парку). Об'єкт планується включити до майбутнього тристороннього коридору біорізноманіття для об'єднання лісових масивів природоохоронних територій Бразилії, Парагваю й Аргентини. За планами, об'єкт також може бути розширено на південний схід за рахунок території Уругваю – шляхом включення парку Уругва-і, створеного у 1990 р. з площею 84 гектари.

Територіям парку притаманне велике різноманіття флори та фауни, а також кілька ендемічних видів рослинності субтропічних лісів. Основною туристичною атракцією є водоспади Ігуасу. Тут проводяться екскурсії, катання на човнах, піші прогулянки, функціонують маршрути спостереження за птахами, польоти на гелікоптерах [9]. Є й більш екзотичні атракції – напр., казино-туризм [10].

Щороку парк відвідує понад 1,6 млн туристів – як місцевих, так і закордонних; при цьому 50% відвідувачів прибувають з європейських країн [11]. У Бразилії цей парк є другим за відвідуваністю у країні, і щороку він забезпечує 37 млн дол. США надходжень до місцевого бюджету, 4,28 млн дол. США у вигляді екологічного податку, а вартість його екосистемних послуг оцінюється у 300 млн дол. США. Така вагома економічна ефективність парку зумовлена не лише великою кількістю відвідувачів, а й доволі високою вартістю вхідного квитка та участі в інших атракціях (таблиця 1). Завдяки туристичним

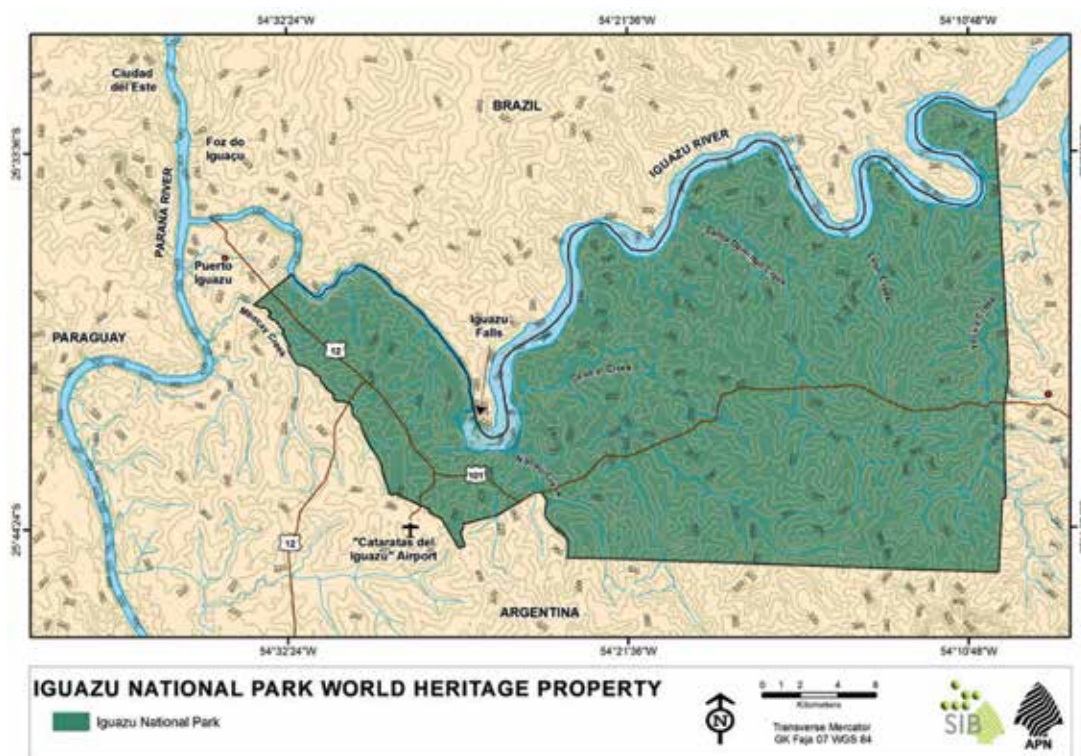

Рис. 1. Карта транснаціонального парку Ігуасу (аргентинська та бразильська частини)

Джерело: [8]

принадам бразильське прикордонне місто Фоз-ду-Ігуасу перетворилося на великий транзитний центр – насамперед для сусідніх м. Сьюдад-дель-Есте (Парагвай) та м. Пуерто-Ігуасу (Аргентина). Місто посіло сьоме серед усіх туристичних напрямів Бразилії місце, приваблюючи щодня 17,6 тис. туристів [12].

Таблиця 1

Вартість вхідного квитка до національних парків Ігуасу у 2025 р., дол. США

Локація	На 1 дорослу особу
Національний парк Ігуасу у Бразилії	34
Національний парк Ігуасу в Аргентині	39

Джерело: розрахунки авторів за даними сайту Iguazu Falls RipioTurismo [13]

Враховуючи особливу екологічну цінність водоспадів Ігуасу, адміністрація парків докладає значних зусиль для збереження біорізноманіття, впроваджуючи різноманітні програми захисту довкілля. Разом із тим, парк стикається з численними викликами – знелісненням, стрімкими та складно прогнозованими змінами клімату, неорганізованим (нелегальним) туризмом. Для подолання цих викликів і збереження унікальних екосистем та ландшафтів реалізуються проекти з відновлення біологічних видів, захисту зникаючих видів, проводяться еколого-освітні програми для відвідувачів. Згідно з дослідженнями, туристичні атракції національних парків Ігуасу різноманітні й унікальні, межі, в яких надаються туристичні послуги, чітко визначені, а міський відділ туризму бере активну участь в управлінні цією сферою [14]. Місцева громада залучена до управління туризмом – зважаючи на її значний прямий і непрямої внесок у надання туристично-рекреаційних послуг відвідувачам [15].

Водночас, за висновками фахівців, брак стратегій та інструментів, заснованих на принципах сталого розвитку, у планах дій для національного парку Ігуасу призводить до неналежних практик землекористування, неорганізованого використання природних ресурсів та, як наслідок, до напруги і протистояння між туристами, місцевими громадами і природним середовищем [16]. Біорізноманіття обох національних парків зазнає втрат через таку нелегальну діяльність, як комерційне полювання, рибальство, видобуток пальмових серцевин. Автошлях, що пролягає через бразильську частину парку, загрожує стану біорізноманіття через необґрунтовану фрагментацію унікального лісового ма-

сиву та послаблення контролю за порушниками. Плановане будівництво додаткових туристичних доріг і маршрутів суперечить заповідному статусу парку, однак відображає світову тенденцію до зменшення площі, зниження охоронного статусу та зменшення суспільної цінності природоохоронних територій [17].

Огляд літератури дає змогу визначити кілька підходів до порівняння різних туристичних напрямів, у тому числі міжнародних. Так, Буссадор А. та інші [18], розробляючи модель оптимізованого туристичного напрямку на прикладі міста Фоз-ду-Ігуасу, виокремили такі ключові параметри, як сталість навколишнього природного середовища, інфраструктуру транспорту, ефективність економіки й управління, якість життя людей. Модель розроблялася з метою включення нових туристичних напрямів у плани муніципального розвитку та коригування цільового призначення державних і приватних інвестицій з метою досягнення визначених локальних індикаторів сталого розвитку. Завдяки моделі планувалося доопрацювати стратегії економічного розвитку й удосконалити розподіл фінансових ресурсів, а також врахувати пріоритети і вимоги до сталого туризму. Дослідження Санді С. мало на меті переглянути маршрути вздовж водоспадів Ігуасу як з бразильського, так і з аргентинського боку, для узгодження розроблених туристичних стежок з практичним досвідом відвідувачів парків та врахування таких специфічних факторів, як зручність підходів до водоспадів, початкова мотивація й особливості планування подорожі [19].

Підсумовуючи наведене вище, для здійснення порівняльного аналізу стану, особливостей функціонування і економічної діяльності транснаціональних природних парків Східних Карпат та водоспадів Ігуасу, обрано такі змінні: 1) площа природних заповідників, 2) перелік держав-учасниць та рік присвоєння паркам особливого статусу ЮНЕСКО, 3) вплив на місцеву економіку та громади, 4) походження та кількість відвідувачів, 5) ключова мета транснаціонального управління, 6) співвідношення витрат і вигод від функціонування об'єкта для місцевих громад (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз внеску транснаціональних природних парків «Східні Карпати» та «Водоспади Ігуасу» для сфери туризму, місцевої економіки і збереження біорізноманіття

Показник	Транснаціональний природний парк	
	Східні Карпати	Водоспади Ігуасу
Учасники	Три країни – Польща, Україна, Словачка Республіка	Дві країни – Бразилія й Аргентина з потенційним приєднанням третьої (Уругваю)
Площа	2 132, 11 km ² (1 087, 24 km ² , 580,36 km ² та 407,78 km ² відповідно)	2 529,82 km ² (1 852,62 km ² та 677 km ² відповідно)
Рік набуття статусу ЮНЕСКО як об'єкту світової природної спадщини	1992	1984
Вплив на розвиток місцевих громад	Обмежений; стосується незначної частини мешканців сусідніх населених пунктів (невеликих сіл), які виробляють сувеніри та надають окремі супутні послуги (харчування, проживання, туристичний супровід)	Вагомий; стосується значної частини мешканців великих міст, розташованих навколо парку – м. Фоз-ду-Ігуасу у Бразилії та м. Пуерто-Ігуасу в Аргентині
Вплив на місцеву економіку	Незначний, суттєво варіюється протягом року залежно від сезону з піковим навантаженням у літні місяці та спаданням активності узимку	Суттєвий завдяки високій вартості вхідного квитка та великій кількості відвідувачів
Походження відвідувачів	Місцеві туристи	50% внутрішніх туристів, 50% іноземних туристів
Кількість відвідувачів	Невелика, часом чисельність персоналу переважає кількість відвідувачів	Велика та незмінна протягом року
Ключовий результат присвоєння транснаціонального статусу	Транснаціональне управління дає змогу більш ефективно охороняти природу і зберігати біорізноманіття	Прикордонне розташування значно збільшує кількість відвідувачів
Співвідношення вигод та витрат для місцевих громад	Екологічні цілі превалюють над економічними вигодами для місцевих громад	Доходи від функціонування парків складають вагомий частину місцевих бюджетів

Джерело: розроблено авторами за результатами цього та попередніх досліджень [4]

Порівняння транснаціональних природних парків «Східні Карпати» та «Водоспади Ігуасу» дає змогу визначити низку як подібностей, так і відмінностей. Як видно з таблиці 2, площа обох об'єктів та роки присвоєння їм особливого статусу ЮНЕСКО є близькими за значеннями. Однак парки «Східні Карпати» та «Водоспади Ігуасу» дуже різняться за кількістю відвідувачів. Саме у цьому криється причина значно меншої економічної ефективності Східнокарпатського біосферного заповідника та його незначного впливу на добробут місцевих громад. Іншими словами, надання заповідним територіям статусу ЮНЕСКО саме по собі не означає вагомих економічних вигод для місцевих мешканців, і саме екологічна доцільність утворення транснаціональних природоохоронних об'єктів є первинною в ухваленні таких рішень. Для порівняння, як бразильська, так і аргентинська частини природного парку «Водоспади Ігуасу» забезпечують значну частину надходжень до місцевих бюджетів. Однак у цьому випадку екологічні цілі виявляються вторинними порівняно з економічною ефективністю.

Висновки. Здійснене дослідження виявило низку ключових відмінностей у сфері туризму та рекреації на території транснаціональних природних парків «Східні Карпати» та «Водоспади Ігуасу». Також оцінено й уточнено вплив туристично-рекреаційної сфери на місцеву економіку. Зроблено висновок, що великі транскордонні та прикордонні природні парки і заповідники можуть суттєво впливати на місцеву економіку, створюючи потужні стимули для розвитку прикордонних громад. І навпаки, ці природно-заповідні об'єкти можуть справляти негативний вплив на місцеві громади, відбираючи потенціал економічного розвитку через суттєві обмеження господарської діяльності на охоронних територіях.

Подібності між Східнокарпатським біосферним заповідником та водоспадами Ігуасу полягають у 1) їхньому статусі об'єкта Всесвітньої спадщини природи ЮНЕСКО, 2) залученні до утворення природних парків декількох держав-учасниць (регулюванні діяльності на основі дво- або тристоронніх угод, 3) перспективах подальшого розширення території об'єктів за рахунок включення до їх складу сусідніх парків або заповідників, 4) значному видовому різноманітті та його екосистемній цінності. Однак основна мета та економічні результати діяльності цих транснаціональних парків принципово різні – туристична діяльність навколо водоспадів Ігуасу генерує вагомий дохід для місцевих громад і населення; натомість ключовою функцією Східнокарпатського біосферного заповідника є збереження біорізноманіття. Велика різниця у чисельності відвідувачів свідчить про різний рівень привабливості цих природних об'єктів для туристів, що призводить до формування різних підходів до управління територіями.

Той факт, що транскордонні природні парки справляють позитивний вплив на місцеву економіку, розвиток прикордонних громад, можливості працевлаштування їхніх мешканців та надходження до місцевих бюджетів, означає, що туризм, організований на принципах сталого розвитку, здатен сприяти захисту навколишнього природного середовища та збереженню біорізноманіття навіть за умов інтенсивного відвідування природно-рекреаційних атракцій. Хоча статус ЮНЕСКО не гарантує природно-заповідним об'єктам високої відвідуваності, популярності туристичних напрямів або значного внеску у місцеву економіку, він допомагає зберігати природу територій та, як наслідок, підвищувати їхню довготривалу екосистемну вартість, а також залучати кошти для реалізації екологічних проєктів.

Стосовно методології порівняльного оцінювання економічної діяльності транснаціональних природних парків, то окрім показників, перелічених вище у таблиці 2, до аналізу доцільно включити низку економічних, соціальних, інституційних, екологічних та безпекових параметрів. Це, зокрема, показники загальних витрат і доходів, обсяги інвестицій та конкурсних проєктів, чисельність зайнятих працівників (у т.ч. серед місцевого населення), відновлення екосистем або біологічних видів, включення заходів з облаштування природних парків до місцевих і регіональних планів розвитку. Такий методологічний підхід не лише дасть змогу оцінити ефективність діяльності природно-заповідних об'єктів за допомогою більш складної і розгалуженої системи показників, а й вимірювати динаміку досягнення цілей сталого розвитку на окремо взятій території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гражевська Н. Еволюція теоретико-методологічних засад економічної компаративістики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 11 (164). С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2014/164-11/3>
2. Рябенко, Г., Белов, Г., Кудрич, В. Методи економічного аналізу та статистичного оцінювання ефективності підприємств: теоретичний аспект. *Сталий розвиток економіки*. 2025. Вип. 6 (57), С. 250–256. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-33>

3. Талах В. Сутність і значення порівняльного аналізу підприємницької діяльності підприємств. *Економічний форум*. 2020. Вип. 1 (2). С. 98–105. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-13>
4. Ільїна М. В., Шпильова Ю. Б. Значення транснаціональних природних парків для розвитку територіальних громад. *Економіка і регіон*. 2025. Вип. 4 (99). С. 108–114. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4\(99\).4161](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4(99).4161)
5. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. UNESCO website. URL: <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf> (дата звернення: 21.08.2026).
6. Man and the Biosphere Program. UNESCO website. URL: <https://www.unesco.org/en/mab> (дата звернення: 21.08.2026).
7. Iguazu National Park. UNESCO World Heritage Convention. Official website. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/355/> (дата звернення: 21.08.2026).
8. UNESCO World Heritage Centre. Map of the Iguazu National Park. UNESCO website. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/303/maps/> (дата звернення: 21.08.2026).
9. Parque Nacional do Iguacu Turismo. Website official. URL: <https://cataratasdoiguacu.com.br> (дата звернення: 21.08.2026).
10. Feger J., Gosenheimer A., Marynowski J., Pereira M. Turismo de Cassinos do Destino Turístico Iguazu: as Motivações dos Turistas Brasileiros. *Turismo: Visão e Ação*. 2023. Vol. 25 (1). P. 154–172. DOI: <https://doi.org/10.14210/rtva.v25n1.p154-172>
11. Clarín. Las Cataratas cierran 2019 con récord de visitantes y esperan un 2020 aún mejor. URL: https://clarin.com/sociedad/cataratas-cierran-2019-record-visitantes-esperan-2020-mejor_0_FzAVO3m2.html (дата звернення: 21.08.2026).
12. Gosenheimer A., Feger J., Minasi S., Marynowski J., Silva T. Foz do Iguazu/PR in the Perspective of the Tourism Space Theory. *Marketing & Tourism Review*. 2021. Vol. 6 (1). DOI: <https://doi.org/10.29149/mtr.v6i2.6621>
13. Iguazu falls. Entry Fee for Iguazu National Park. Iguazufalls RipioTurismo's website. URL: <https://iguazufalls.com/national-park/#iguazu-falls-argentina-entry-fee> (дата звернення: 21.08.2026).
14. Welter V. O centro e as bordas do turismo em Foz do Iguazu: análise das articulações dos atores locais na construção das políticas públicas de turismo municipais (1968–2019). Tese de Doutorado. UNIOESTE, Foz do Iguazu. 2021. URL: <https://tede.unioeste.br/handle/tede/5882> (дата звернення: 21.08.2026).
15. Lopes A., Soares J., Santos X. A Importância do Turismo Consciente na Promoção do Desenvolvimento do Turismo de Base Comunitária no Destino de Foz do Iguazu. *Revista Turismo Estudos and Práticas*. 2023. Vol. 12 (2). URL: <https://geplat.com/rtpe/index.php/tourism/article/view/1068/988> (дата звернення: 21.08.2026).
16. Honorato V. O Planejamento Turístico no Parque Nacional do Iguazu: Perspectivas sobre as Estratégias e Instrumentos de Gestão de Uso Público Utilizados pelo ICMBIO. UNESP, Rosana. 2022. URL: <http://hdl.handle.net/11449/236120> (дата звернення: 21.08.2026).
17. Prasiewicz V., Szinwelski N., Bertrand A., Martello F., Brocardo C., et al. Brazil's Iguazu National Park threatened by illegal activities: predicting consequences of proposed downgrading and road construction. *Environmental Research Letters*. 2022. Vol. 17. P. 024024. DOI: <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ac4e39>
18. Bussador A., Bauermann B., Matrakas M., et al. DTI BR model applied in Foz do Iguazu, Brazil, for its transformation into a smart tourism destination. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*. 2023. Vol. 7 (2). P. 2152. DOI: <https://doi.org/10.24294/jipd.v7i2.2152>
19. Sandi S., Baptista M. Detours of tourism in the Iguassu: Falls binational tourist destination. *Revista Hipótese*. 2024. Vol. 10. P. e024002. DOI: <https://doi.org/10.58980/eiaerh.v10i00.435>

REFERENCES:

1. Hrazhevska N. (2014) Evolyutsiya teoretyko-metodolohichnykh zasad ekonomichnoyi komparatyvistyky [Evolution of theoretical and methodological foundations of comparative economics]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*, vol. 11(164), pp. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2014/164-11/3>
2. Riabenko H., Bielov H., Kudrych V. (2025) Metody ekonomichnoho analizu ta statystychnoho otsynuyannya efektyvnosti pidpryyemstv: teoretychnyy aspekt. [Methods of economic analysis and statistical assessment of enterprise efficiency: theoretical aspect]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable economic development*, vol. 6(57), pp. 250–256. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-33>
3. Talah V. (2020) Sutnist i znachennya porivnyalnoho analizu pidpryyemnytskoyi diyalnosti pidpryyemstv [The essence and significance of comparative analysis of entrepreneurial activities of enterprises]. *Ekonomichnyy forum – Economic forum*, vol. 1(2), pp. 98–105. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-13>
4. Ільїна М., Шпильова Ю. (2025) Znachennya transnatsionalnykh pryrodnykh parkiv dlya rozvytku terytorialnykh hromad [The importance of transnational natural parks for the development of territorial communities]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, vol. 4(99), pp. 108–114. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4\(99\).4161](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4(99).4161)
5. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. UNESCO website. Available at: <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf> (accessed August 21, 2026).
6. Man and the Biosphere Program. UNESCO website. Available at: <https://unesco.org/en/mab> (accessed August 21, 2026).
7. Iguazu National Park. UNESCO World Heritage Convention. Official website. Available at: <https://whc.unesco.org/en/list/355/> (accessed August 21, 2026)
8. UNESCO World Heritage Centre. Map of the Iguazu National Park. UNESCO website. Available at: <https://whc.unesco.org/en/list/303/maps/> (accessed August 21, 2026).

9. Parque Nacional do Iguacu Turismo. Website official. Available at: <https://cataratasdoiguacu.com.br> (accessed August 21, 2026).
10. Feger J., Gosenheimer A., Marynowski J., Pereira M. (2023) Turismo de Cassinos do Destino Turístico Iguazu: as Motivações dos Turistas Brasileiros. *Turismo: Visão e Ação*, vol. 25(1), pp. 154-172. DOI: <https://doi.org/10.14210/rtva.v25n1.p154-172>
11. Clarín. Las Cataratas cierran 2019 con récord de visitantes y esperan un 2020 aún mejor. Available at: https://www.clarin.com/sociedad/cataratas-cierran-2019-record-visitantes-esperan-2020-mejor_0_FzAVO3m2.html (accessed August 21, 2026).
12. Gosenheimer A., Feger J., Minasi S., Marynowski J., Silva T. (2021) Foz do Iguazu/PR in the Perspective of the Tourism Space Theory. *Marketing & Tourism Review*, vol. 6(1). DOI: <https://doi.org/10.29149/mtr.v6i2.6621>
13. Iguazu falls. Entry Fee for Iguazu National Park. Iguazufalls RipioTurismo's website. Available at: <https://iguazufalls.com/national-park/#iguazu-falls-argentina-entry-fee> (accessed August 21, 2026).
14. Welter V. O centro e as bordas do turismo em Foz do Iguazu: análise das articulações dos atores locais na construção das políticas públicas de turismo municipais (1968-2019). Tese de Doutorado. UNIOESTE, Foz do Iguazu. 2021. Available at: <https://tede.unioeste.br/handle/tede/5882> (accessed August 21, 2026).
15. Lopes A., Soares J., Santos X. (2023) A Importância do Turismo Consciente na Promoção do Desenvolvimento do Turismo de Base Comunitária no Destino de Foz do Iguazu. *Revista Turismo Estudos and Praticas*, vol. 12(2). Available at: <https://geplat.com/rtep/index.php/tourism/article/view/1068/988> (accessed August 21, 2026).
16. Honorato V. O Planejamento Turístico no Parque Nacional do Iguazu: Perspectivas sobre as Estratégias e Instrumentos de Gestão de Uso Público Utilizados pelo ICMBIO. UNESP, Rosana. 2022. Available at: <http://hdl.handle.net/11449/236120> (accessed August 21, 2026).
17. Prasiewicz V., Szinwelski N., Bertrand A., Martello F., Brocardo C., et al. (2022) Brazil's Iguazu National Park threatened by illegal activities: predicting consequences of proposed downgrading and road construction. *Environmental Research Letters*, vol. 17, p. 024024. DOI: <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ac4e39>
18. Bussador A., Bauermann B., Matrakas M., et al. (2023) DTI BR model applied in Foz do Iguazu, Brazil, for its transformation into a smart tourism destination. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, vol. 7(2), p. 2152. DOI: <https://doi.org/10.24294/jipd.v7i2.2152>
19. Sandi S., Baptista M. Detours of tourism in the Iguassu: Falls binational tourist destination (2024) *Revista Hipótese*, vol.10, p. e024002. DOI: <https://doi.org/10.58980/eiaerh.v10i00.435>

УДК 338.48:711.4

JEL C18, L83, Q57

Ільїна Марія Володимирівна, доктор економічних наук, головний науковий співробітник, Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи Національної академії наук України. **Шпильова Юлія Борисівна**, доктор економічних наук, провідний науковий співробітник, Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи Національної академії наук України. **Методологічні особливості дослідження економічної діяльності транснаціональних природних парків.**

У статті представлено методологічне обґрунтування та результати дослідження особливостей економічної діяльності окремих транснаціональних природних парків Східної Європи та Латинської Америки. Дослідження ґрунтується на порівняльному аналізі двох природоохоронних об'єктів – Східно-Карпатського біосферного заповідника (Польща, Словачка Республіка, Україна) і каскаду водоспадів Ігуасу (Аргентина, Бразилія). Обґрунтовано спільні фактори, що визначають розвиток туризму та рекреації у транснаціональних парках; проаналізовано ключові відмінності, що зумовлюють різний вплив об'єктів на місцеву економіку. Запропоновано методологічний підхід до порівняльного оцінювання великих транскордонних природних парків, що ґрунтується на показниках площі території, внеску в місцеву економіку, співвідношенні витрат і вигод для місцевих громад, а також результатах надання об'єкту природоохоронного статусу.

Ключові слова: транснаціональний природний парк, природоохоронна територія, туризм, рекреація, місцева економіка.

UDC 338.48:711.4

JEL C18, L83, Q57

Mariia Iliina, Doctor of Economics, chief researcher, Mykhailo Ptoukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. **Yuliia Shpyliova**, Doctor of Economics, leading researcher, Mykhailo Ptoukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. **Methodological features of the study of economic activities in transnational natural parks.**

The article presents the methodological approach to studying economic activities in transnational natural parks in Eastern Europe and Latin America. The study presents a comparative analysis of the two natural reserves – the East Carpathian Biosphere Reserve, located on the border of Poland, the Slovak Republic and Ukraine, and the cascade

of Iguazu Falls, which form the national natural parks in Argentina and Brazil. Nature reserves have been compared by site area; number of member states and the year the parks were granted special UNESCO status; impact on local economies and communities; main source and number of visitors; key objective of the transnational management; cost-benefit ratio for local communities. The similarities among the natural reserves are their status as UNESCO World Heritage Sites; the involvement of member states as founders of natural parks and the regulation based on bilateral or trilateral agreements; prospects for further extension of the areas by including neighboring parks or reserves; and high biological diversity. However, the main goals and outcomes of transnational parks differ: tourism around the Iguazu Falls generates solid income for local communities and inhabitants, while the key function of the East Carpathian Biosphere Reserve is preserving biodiversity. It is concluded that large transboundary and border natural parks and reserves can significantly affect the local economy, providing sound incentives for the development of border communities. Conversely, some nature reserves can negatively impact local communities by limiting economic development through weighty restrictions on economic activity in protected areas. These conclusions highlight the urgency of developing alternative approaches to managing these territories. Regarding the methodology for the comparative economic assessment of transnational natural parks, it is suggested to include in the list of values the number of economic, social, institutional, environmental and security indicators. In particular, there are total costs and revenues, investments and fundraising, the number of employees (including those from the local population), ecosystem and biological species restoration, and the support of natural parks in local development plans and strategies.

Key words: transnational natural park, nature reserve, tourism, recreation, local economy.